

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ר'
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברוק
 כולל דחסידי סוכטשוב
 כולל "סנה משה"
 ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
 בית מדרש
 למגידי שיעור "דף היומי"
 חתום סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה
החשובה רודפת
צדקה וחסד
מרת
רודה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ד מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גליון מס' 1099

מסכת שבת ק' - ק"ו ♦ כלאים ב', י"א - ג', ג'

בס"ד, כ"ב סיון תש"פ

השבוע בגליון

- ♦ מהותה של הכתיבה
- ♦ האם יש שפה בה מותר מן התורה לכתוב בשבת?
- ♦ כתיבה בכתב יד
- ♦ המותר לצוד בשבת צב או נמלה?
- ♦ הגדרת מלאכת צידה

♦ איטר יד ימינו, במה הוא שונה מימני?

- ♦ פעולות כתיבה שונות בשבת
- ♦ כתב הנמחק מאליו
- ♦ כתיבה במחשב
- ♦ דיסק קשיח
- ♦ שימוש ברשמקול בשבת

דבר העורך

שטרות מגוהצים

שמועה מרתקת אשר חלפה בין הרבנים מגידי השיעור של מאורות הדף היומי תמלא השבוע טור זה.

כאשר ניסיתי לברר מי הראשון, מי היה הרב מגיד השיעור הראשון אשר רקם את התשובה היפה כל כך, לא הצלחתי להגיע אל השורש, ולפיכך לא נוכל להעניק ליוצרה את הקרדיט. כך או כך, הסכיתו נא לשאלה נוקבת שהועלתה במסגרת שיעורי מאורות הדף היומי, ואת התשובה המאלפת של מגיד השיעור, אשר עשתה לה כנפיים ואזניים בשיעורים נוספים.

באחד השיעורים נלמדו הסוגיות העוסקות באדם שעבר עבירה בשוגג והתחייב קרבן חטאת.

אינני מבין, תמה אחד הלומדים. יושב יהודי בקצה העולם, אינו יודע מי הוא ריבונו של עולם, אינו יודע שהוא יהודי, לא שמע על שבת, על איסורים, על מלאכות, על תורת ישראל. כלום. הוא צריך להביא קרבן חטאת!! הוא באמת לא יודע!!

סביר להניח כי השאלה הועלתה במסגרת אחד השיעורים הנערכים לחוגים רחבים, הניצבים לא אחת נבוכים מול העולם החדש הנחשף בפניהם.

הרב מגיד השיעור השיב נפלאות:
ראה ידידי, אספר לך סיפור.

חבר היה לי, בחור טוב, סר מרע וישר דרך. ביום בהיר הוא פוטר מעבודתו המסודרת. מעיו חמרמרו. פרנסתו היצוקה ביסודות איתנים התנדפה לה ברוח, מעמדו התערער באחת, רוחו סערה וגעשה.

דף קג/א בין משתי סמניות בכל לשון חייב

פעולות כתיבה שונות בשבת

אדם הכותב בשבת עובר על איסור תורה, שהרי מלאכת "כותב" היא אחת מל"ט מלאכות האסורות בעשייה בשבת. גם כתיבה בכל דרך ואופן שהוא, אף זו שאינה אסורה מן התורה, אסורה מדרבנן (עין משנה ברורה סימן ש"מ ס"ק כ"ד), וכגון, כתיבה שאינה מתקיימת מותרת מן התורה, כמבואר בסוגייתנו, אך אסורה מדרבנן, כמו גם כתיבה ביד שמאל [למי שאינו אטר], שאינה אסורה מן התורה וחכמים אסרוה.

רופא הנאלץ לכתוב בשבת כדי להציל חיים, יעשה זאת בשמחה ובחדווה, לקיים רצון קונו, כי פיקוח נפש דוחה את כל התורה כולה. ברם, על הרופא למעט באיסורים, כל עוד אין בכך פגיעה בפעולות הנדרשות לרפואת החולה. לפיכך, רופא המסוגל לכתוב ביד שמאל, אינו רשאי לכתוב ביד ימין, בה איסור הכתיבה הוא מן התורה.

כתב הנמחק מאליו: לרשות הרופא עומדת גם אפשרות הכתיבה בעט המפיק דיו המתכלה מאליו והכתב אינו מתקיים זמן מה לאחר הכתיבה. ברם, אפשרות זו מוגבלת ביותר לדעת חלק מן הראשונים. במשנתנו (ק/ב) אכן מבואר, כי כל מלאכה ה"מתקיימת בשבת", חייבים עליה. כך גם מלאכת כותב, בה אנו עוסקים, שהכותב בכתב שאינו מתקיים, אינו עובר על איסור תורה. אולם, נחלקו ראשונים בפירוש דברי המשנה מלאכה ה"מתקיימת בשבת". מדברי רש"י משמע (ק/ב ד"ה בשבת, וראה שער הציון סימן ש"ג ס"ק ס"ח) כי גם מלאכה שקיומה יפסק לאחר השבת, נחשבת מלאכה שאינה מתקיימת ואינה אסורה מן התורה. אולם, הרמב"ם (הלכות שבת פ"ט הלכות י"ג) חולק וסובר, כי רק מלאכה שתחדל מלהתקיים **במהלך** יום השבת, נחשבת מלאכה שאינה מתקיימת (עין שו"ת מנחת יצחק, ח"ז סימן י"ג-י"ד-ט"ו; קצות השולחן, ח"ז סימן קמ"ו; שו"ת מנחת שלמה, סימן צ"א אות י"א, וכדעת הרמב"ם מבואר בריטב"א במשנה ק/ב).

כתיבה במחשב: אפשרות נוספת לשימור מידע היא כתיבה במחשב.

המפעיל מחשב בשבת עובר על איסור הבערה ועל איסור בונה (עין חזון איש או"ח סימן נ' ס"ק ט' וסימן ל"ח ס"ק ב'). לגבי תוקף איסורים אלו בעת שימוש במחשב לאחר הפעלתו, דנו הפוסקים בזמננו, ואנו נתמקד בשאלה, אם הכותב במחשב עובר על מלאכת כותב.

כתיבה על צג המחשב: כתיבה במחשב מוצגת על גבי מסך המחשב, ולפינו שני דיונים, האחד לגבי הכתיבה במחשב עצמו, בדיסק הקשיח, והשני, הצגת האותיות על גבי המסך.

זעילוי נשמת

איש רב פעלים וישר דרך
הר"ד **אברהם ארונספלד** ז"ל
ב"ר דוד ז"ל נלב"ע כ"ז בסיון תש"ס
תנצב"ה

הנוצח ע"י ידידו בני המשפחה שיחיו

זעילוי נשמת

מרת **אסתר איינהורן** ע"ה
ב"ר דוד ז"ל נלב"ע כ"ג בסיון תש"ס
תנצב"ה

הנוצחה ע"י בנה ידידו הר"ד **חיים נפתלי איינהורן** ומשפ' שיחיו - פ"ת

לעילוי נשמת

מורנו הגה"ח רבי **שמואל צבי קובלסקי** זצ"ל
בן הר"ר בנימין ז"ל נלב"ע כ"ג בסיון תשנ"ג
תנצב"ה

נר ה'
נשמת
אדם

ובכן, ישנם שני סוגי מסכים. המסך הוותיק, רחב המימדים, פועל באופן הבא: בצדו הפנימי של המסך מרוח חומר זרחני, ומעומק המסך נשלחים כל העת אותות אלקטרוניים הנקלטים בחומר הזרחני ומאירים בצורת האותיות. ספר נשמת אברהם (ח"ד א"ח סימן ש"מ) כותב בשם הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל, כי כתיבה זו אינה נחשבת כתיבה מן התורה. לא זו בלבד, אלא שאף הכתב אינו מתקיים, מפני שהוא נמחק ונכתב חליפות עשרות פעמים בשנייה, כל העת נשלחים אותות חדשים. ואילו הגר"ש ואזנר זצ"ל (ש"ת שבט הלי ח"ו סימן ל"ז) נוקט, כי כתיבה על גבי מסך נחשבת כתיבה המתקיימת, אך במסך שמוחקן בו שומר מסך, הגורם לכך שכעבור זמן קצוב בו אין משתמשים במחשב המסך ככה, הרי הכתב נחשב 'אינו מתקיים'.

בסוג המסכים lcd, מצויים גבישים נוזליים, המשנים את צורתם בהתאם למתח חשמלי הגורם לשינוי זוויתיהם ובהתאם לכך גם צבעם משתנה. טכנולוגיה זו אינה כותבת את האות כל העת מחדש, אלא היא נותרת מעוצבת בצורתה, עד שיפקדו על המחשב לשנות את האותיות. עם זאת, גם במסך זה הכתיבה מתקיימת באמצעות העברת מתח חשמלי חדש כל העת, ואין לה קיום מצד עצמה (מערכי לב פרק ח').

דיסק קשיח: אין להתעלם מן העובדה, כי כתיבה במחשב אינה מתאפשרת ללא רישום הנתונים בדיסק הקשיח, ונושא זה מהווה דיון בפני עצמו (ראה נשמת אברהם ח"ד א"ח סימן שד"מ ס"ק א' בשם הגר"ש ז"א; אנציקלופדיה תלמודית כרך י"ח עמוד תרמ"ט-תרנ"ט).

שימוש ברשמקול בשבת: אמצעי שימור מידע נוסף, הוא הרשמקול. במשנתנו מבואר כי רישום "סמניות" נחשב גם כן למלאכת כתיבה מן התורה. מעניין לגלות כי קיימת אפשרות שהפירוש למשנה זו מכריע את מעמד הגדרת השימוש ברשמקול בשבת, כאשר דיונו מתמקד בהקלטה במכשיר רשמקול שהופעל מערב שבת.

רב האי גאון (הובא במגיד משנה הלכות שבת פרק י"א הלכה י') מפרש, כי ה"סמניות" הם סימנים שאינם אותיות, אך באמצעות הסימנים אפשר להבין את כוונת הכותב. בעל מגן אברהם (א"ח סימן ש"מ ס"ק י') מסיק, כי שרבוט סימנים בעלי משמעות, כלול במלאכת "כותב" מן התורה. הרמב"ם (בפירוש המשניות) חולק עליו ומפרש, כי כוונת המשנה לכתובת אותיות המייצגות מספרים. בעל אבני נזר (ש"ת א"ח סימן ר"ט) כותב, כי לדעת הרמב"ם, וכן לדעת רש"י במשנתנו, אין מקור לאיסור כתיבת סימנים בעלמא מן התורה.

נמצא, איפוא, לכאורה, כי לדעת רש"י והרמב"ם, הקלטה ברשמקול אינה כרוכה באיסור תורה, מפני שההקלטה נעשית באמצעות רישום סימנים על סרט ההקלטה. עתה, עלינו לבדוק אם הקלטה ברשמקול אסורה מדרבנן, משום כותב, או שמא אף כתיבה מדרבנן אין כאן. ובכן, יש מי שטען כי פעולה זו נחשבת כתיבה מדרבנן.

ברם, פוסקי זמנינו, רובם ככולם, כותבים, כי הואיל וסימני ההקלטה אינם ניתנים לקריאה, אין השימוש ברשמקול נחשב כתיבה כלל. לדבריהם, דיון זה אינו תלוי במחלוקת הראשונים הנזכרת. ראוי לשנות ולציין, כי דיונו הוא לגבי מלאכת כותב בלבד. מלבד זאת נקטו פוסקי הדור האחרון, כי הדבר אסור מטעמים אחדים, ודנו בארוכה אם יש בדבר איסור תורה או איסור דרבנן (עין אנציקלופדיה תלמודית כרך י"ח עמוד תשל"ב שצינו את דבריהם).

דף קג/א באטר יד שנו

איטר יד ימינו, במה הוא שונה מימינו?

התורה מעניקה עדיפות וקדימה לצד ימין על פני צד שמאל. בפרשת טהרת המצורע (ויקרא יד) נצטווה הכהן להזות על בוהן יד ימין, תנוך אוזן ימין ובוהן רגל ימין של המצורע, והגמרא (מנחות י"א) לומדת מכך כי גם במצוות נוספות יש להקפיד על צד ימין.

בעוד אצל רוב באי עולם, כולל בעלי החיים (חולין צא/א), הצד הימני חזק מן הצד השמאלי, שונה הוא האטר, אשר היוצרות התהפכו בגופו והצד השמאלי הוא החזק. "אטר" מלשון אטום וסגור, היינו: היד הימנית אטומה וסגורה מהפעלת הכח שהיה אמור להיות אצור בה (ראה רש"י, רד"ק ועוד, שופטים ג/טו).

הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א מסווג את ההלכות השונות הנוגעות לאטרים והוא מוצא, כי קיימים שמונה כללים שונים בנושא (הודפס בקונטרס "איש איטר", המובא בתוך מסכת תפילין לגר"ח קנייבסקי שליט"א).

א - דברים התלויים בכח: כל המצוות והדינים המתקיימים ביד ימין מפאת כח העודף, מתקיימים בשמאלו של האטר, וכגון, מצוות הנחת תפילין של יד, המתקיימת ביד שמאל, לפי אחת השיטות משום שהיא היד החלשה, האטר מקיימה בימינו החלשה. לפיכך, המנהג הרווח לחלוץ תפילין של ראש ביד שמאל כדי להראות שקשה הפרידה מהן, מתקיים אצל האטר בימינו ("משנה ברורה" סי' כ"ח ס"ק ו'). כמו כן, "עושה שלום" בסיום תפילת שמונה עשרה, הנעשית בשמאל מן הטעם הנזכר, פותח בה האטר בימין ("מגן אברהם" א"ח סי' קכ"ג ס"ק י').

כל הלילה לא ישן. עם בוקר יצא סתור-שיער אל מפתן ביתו, כדי ליטול את העיתון שנחבט זה עתה על דלתו בידי מחלק העיתונים. הוא הרימו בשקיקה, אולי צרות חדשות ישכחו את הראשונות. פתח מידוענו את העיתון, והנה שני שטרות חלקים ומגוהצים של מאתיים שקלים נשרו באיטיות בין דפיו האפורים של העיתון, התנדנדו קמעא באוויר הבוקר וצנחו למרגלותיו.

הוא היה בטוח כי מדובר בתעלול פרסומי. אותו בוקר הוא הפך את העיתון על כל צדדיו, בדק את השטרות בזכוכית מגדלת, כמעט שחרך אותם מול השמש, עד שהגיע אל המסקנה הכמעט וודאית, כי אכן שטרות אמיתיים של מאתיים שקלים באמתחתו.

מנהל הבנק סיפק לו את האישור הסופי, כי הוא התעשר בארבע מאות שקלים, בלא נקיפת אצבע. **כעבור** חודשיים הוא חדל מחיפוש אחר עבודה. ארבע מאות שקלים היו מונחים בכל יום על מפתן דלתו, ספונים בתוך דפי העיתון.

עם קפה הבוקר היה מתיישב על ספסל בחצר ביתו, פותח את העיתון בניחותא, קורא את החדשות, ובקראו בעמוד 4 היה שולח את אצבעותיו דרך אגב לעמוד 6, שולף את השטרות הממתנים לו ולוגם מן הקפה.

בוקר אחד כמעט גרם לשכניו להאמין כי דעתו אינה כפי שהיתה. עיתוניהם הוחלפו. לא משנה איך. הוא עמד על דעתו כי הם יחזירו לו את העיתון שלו והוא יתן להם את שלו, אפילו שהם היו מנויים על אותו עיתון. הם לא הסכימו. לא נעים. בנם הקטן כבר טיפל בעיתון והפך אותו לעיסה, אבל הוא התעקש, התבצר בעמדתו, והסתלק מאושר עם הקרעים הרטובים שבדיו. מאוחר יותר שלף את שלו מעמוד 6.

חלפו עברו להן ארבע שנים. הילה של חשאיות-מה נרקמה סביבו אט אט, כאשר שכניו וידידי הבחינו כי אינו עמל לפרנסתו, חייו ניוונים כמו חופשה ארוכה, ופרנסה אינה חסרה לו.

היה זה באמצע הקיץ. הוא התכופף אל העיתון להרימו מן השביל, כאשר הבחין בנעל מבריקה המונחת על העיתון ומונעת ממנו להרימו. בזעם כבוש הפנה את ראשו אל על וכמעט אמר את שהיה בדעתו לומר, אלמלא שמע את הזר לוחש: מה עם תודה?

- **סליחה?**

- **תודה,** תודה רבה, מדוע אינך אומר לי תודה רבה. במשך ארבע שנים אתה מקבל ממני בכל יום שטרות כסף מגוהצים בתוך העיתון, ואפילו לא מילה אחת של תודה שמעתי מפיו?! זה אנושי?!

- **אדוני,** מעולם לא ראיתי אותך, לא שמעתי עליך, לא ידעתי עליך, לא סיפרו לי עליך, לא היה לי מושג שאתה קיים.

- **על** זה בדיוק אני מדבר. ארבע שנים אתה אוכל את פיתי, שותה את מימי ולא היה לך מושג שאני קיים. אפילו פעם אחת לא הקדמת להשכים כדי לבדוק מי הוא זה המשחיל שטרות כסף לתוך עיתונך. אילו היית עושה זאת, היית רואה אותי, שומע עלי, יודע עלי, היו מספרים לך עלי והיית יודע שאני קיים!

איננו באים בטענות לאיש, סיים מגיד השיעור, אבל אם אותו יהודי ישאל אותך למה הוא חייב קרבן שוגג, הרי הוא לא הכיר את בורא עולם, אתה רשאי לספר לו את הסיפור הזה...

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ר: mendelson@meorot.co.il

פנינים

דף קד/א מס' וסמך שבלוחות בנס היו עומדין

הנס שבמס...

ביאר הגאון רבי מאיר שפירא זצ"ל, מתוך נסיונו: ה"מס" וה"סמך", המס שבלוחות, לצורך התורה, כלומר, הכסף הנצרך להחזקת תורה, בנס הוא עומד, לכל דבר חולין יש בשפע, ואילו לצורך התורה כל גבייה שכזו נס גדול היא...

דף קד/א שיקרא לא קאי [שקר אינו עומד]

השקר נוסע...

מעשה ברבי אייזיל חריף שהיה מהלך בדרך. חלף על פניו אדם, שהיה מפוקפק בעיניו, כשהוא נוסע בעגלה הדורה.

הפטיר רבי אייזיל:

- שקר אין לו רגליים והרי הוא אנוס לנסוע בעגלה...

דף קה/ב ואי אדם כשר הוא...

מיהו אדם כשר?

'כשר', אמרו גדולי הדורות, הוא היפוכו של 'טרף'. בהמה טריפה - נאמר בראשונים - היא זו שאינה חיה י"ב חודש; הכשרה היא זו שחולפות עליה כל עונות השנה והיא מחזיקה מעמד בכולן. הוי אומר - אדם כשר הוא זה שבכל העונות, התקופות והמצבים, עומד הוא באמונתו בתורתו ובמצוותיו...

ב. - עדיפות לימין מפני השכינה: יש פעמים שעדיפות צד ימין נובעת מן העובדה שהשכינה נמצאת לימין האדם, וכגון, הנאלץ לירוק בתפילה, רק לשמאלו, כי השכינה ניצבת לימינו ("שולחן ערוך" או"ח סי' צ"ז סעי' ב). בהלכות מסוג זה, אין שונה האטר מאחרים.

ג. - שלא יקדים קנה לווט: בהלכות מסויימות ניתנה עדיפות לימין בהתחשב במיקום האברים. הסבה בליל הסדר נעשית על צד שמאל, כדי שלא יקדים קנה לווט ("שולחן ערוך" או"ח סי' תע"ב סעי' ג). הקנה והווט של האטר אינם ממוקמים בסדר הפוך, כמובן, ועליו לנהוג ככל אדם.

ד. - חשיבות יד ימין: במקומות מסויימים נבחרה יד ימין מפני חשיבותה של יד ימין, וכגון, לגבי אחיזת ארבעת המינים, אוחזים לולב בימין ואתרוג בשמאל. בנוגע לאטר נחלקו הראשונים ואחריהם ה"שולחן ערוך" והרמ"א (או"ח סי' תרנ"א).

ה. - הקפדה על ימין: יש מצוות שהתורה הקפידה בהן על צד ימין. עבודת בית המקדש נעשית בימין, וכהן אטר פסול מעבודה במקדש (בכורות מה/ב). לדעת רש"י הוא פסול מפני שאין לו ימין כלל [ועיי' רמב"ם הל' ביאת המקדש פ"ח הל' י"א, שמנה אטר בין המומים שפסולים בעבודה].

ו. - פניה לימין: יש הלכות בהן נאמר, כי יש לפנות לצד ימין, כגון, בעת הגבהת ספר תורה, הדלקת נר חנוכה ועוד, ובהן מוכיח ה"מגן אברהם" (או"ח סי' תרנ"א ס"ק כ"א), כי האטר אינו משנה ממנהג העולם.

ז. - צד ימין של המסתכל: הלכות אחרות נקבעו לפי צד ימין של העומד מול האדם, וכגון, סידור הפרשיות בבתי התפילין נקבע לפי צד ימין של העומד ממול האדם הלוכב את התפילין ("שולחן ערוך" או"ח סי' ל"ד סעי' א' ו"מגן אברהם" ס"ק א'), ולפיכך סדר פרשיות התפילין של אטר אינו שונה. כמו כן, מצוות מזוזה נקבעה בצד ימין של הנכנס לבית לפי רוב בני האדם.

ח. - הנהגות בימין: הנהגת מעשים מסויימים נכרכו בגמרא בתפילין, וכגון, קשירת נעל שמאל תחילה מוסברת בגמרא (שבת סא/א) בכך, שהתורה ציוותה לקשור תפילין ביד שמאל. לגבי אטר נחלקו הפוסקים כיצד ינהג בקשירת נעליו.

הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א מוסיף ומפרט שמונים ושמונה! הלכות בהן הוזכר דין "ימין" ומציין בכל אחת מהן את דינו של האטר.

דף קג/ב שלא יכתוב ... ביתין כפין

מהותה של הכתיבה

הברייתא המובאת בסוגייתנו, דנה בארוכה על אודות חילופי אותיות בתורה, כגון, "בית" ו"כף", "טית" ו"פה", ועוד, והברייתא לומדת מן הפסוק "וכתבתם" - כתיבה תמה, שאין להחליף בין אותיות, אלא יש לכתוב כתיבה תמה.

דברים אלו הפליאו והתמיהו את הגאון רבי יעקב קמינצקי זצ"ל ("אמת ליעקב" על התורה עמ' ר"צ - רצ"ב). מן האמור עולה, כי אלמלא הפסוק "וכתבתם", לא היתה כל מניעה לכתוב את ספר התורה בצורה שאינה מדוייקת. היתכן?

אין זאת, אלא שעלינו להסיק, כותב הגר"י זצ"ל, כי ניתן להתייחס לכתיבה גם כאמצעי לקריאה בלבד. אין צורך בכתיבה נכונה כדי שהקריאה תעלה כהוגן, ואכן, אלמלא הפסוק, שיבושים שאינם משנים את משמעות הפסוק, לא היו פוסלים את ספר התורה, מפני שכתביה זו מגשימה את ייעודה - הקריאה. הוא מוסיף, כי הנחה זו עולה גם מדברי המהרש"ל ("ים של שלמה", קידושין, פ"א) התמה, כיצד הטור כותב בספרו את שם אביו הרא"ש, אחר שהלכה פסוקה היא, כי בן לא יקרא לאביו בשמו.

לא נחה דעתו של המהרש"ל מכך שהטור נמנע מכתבת שמו המלא של אביו, רבינו אשר, כי אם כתב "הרא"ש" בראשי תיבות, שכן, מאחר שהכל מבינים את פשר ראשי התיבות, הרי זה כאילו כתב את שמו המלא, שהרי, האיסור לכתוב את שם האב נובע מן האיסור לקרוא לו בשמו, לאמר, כתיבה שניתן לקרוא על ידה את שמו של האב, אסורה [ועיי"ש ביש"ש מה שכתב ליישב].

ואף קושיה איתנה של הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל מתיישבת באופן מפליא על ידי הנחה זו. הגרע"א מקשה (שו"ת סי' ל'), כי אם כתיבה כדיבור, היינו, שהכותב הרי הוא כמי שמדבר את אשר הוא כותב (עיי"ש בסי' כ"ט-ל"א דעות האחרונים בזה), יש להבין, כיצד סופרים הכותבים ספרי תורה תפילין ומזוזות, רשאים לכתוב את שם הוי"ה, הרי אסור להגות את שם ה' באותיותיו.

ברם, לאור האמור, ניתן ליישב, כי מאחר ששם הוי"ה נהגה בפינו בכינוי אדנות א - ד - נ - ג, אף על פי שחובה לכתוב את שם ה' ככתבו, מכל מקום ביחס לבעיה המתעוררת מכך שכתביה היא כדיבור, הרי שהגדרת דיבור זה של "כתיבה כדיבור", נקבעת לפי האופן שבו מבטאים בדיבור כתיבה זו, והרי כתיבת שם הוי"ה מבטאים בשם אדנות...

דף קג/א בכל לשון חייב

האם יש שפה בה מותר מן התורה לכתוב בשבת?

הלכה פסוקה היא בתלמוד הבבלי (גיטין ח/ב; ב"ק פ/ב), כי בשבת מותר לקנות בית בארץ ישראל מדי בעליו הנכרי, ואף מותר לומר לנכרי לכתוב ולחנותו זאת. אף על פי שבשבת אין מבצעים עסקאות, ואף

שלמות

הגמרא המושלמת המחבבת את הש"ס על לומדיה

לראשונה: מוצא מנקד מפוסק נתן השק ללימוד

להזמנות: 02-804-3333

על פי שחכמים גזרו שבשבת אין לומר לנכרי לבצע מלאכה עבור היהודי, מכל מקום, משום ישוב ארץ ישראל הותר הדבר. הלכה זו נפסקה בשולחן ערוך (או"ח סימן ש"ו סעיף י"א) בתוספת הערה של הרמ"א מבית מדרשו של בעל אור זרוע, ובה נתמקד במאמרנו זה: "בכתב שלהם, דאינו אסור רק מדרבנן, ומשום ישוב ארץ ישראל לא גזרו". כלומר, היתר זה מתייחס לכתובה בשפה לועזית בלבד.

חומרה זו, שלמעשה היא קולא גדולה, כפי שניווכח להלן, מקורה בחידושו של רבינו יואל הטוען, כי איסור מלאכת כותב מן התורה מתייחס לאותיות אשוריות ולאותיות יווניות בלבד, ואילו כתיבה באותיות אחרות, אינה אסורה מן התורה כי אם מדרבנן בלבד [על מעמדה המיוחד של השפה היוונית, ראה מגילה ח/ב]. לפיכך, הואיל וכתובה בשפה אחרת אסורה מדרבנן, ואף אמירה לנכרי לבצע מלאכה בשבת אסורה מדרבנן, היתירו חכמים לומר לנכרי לכתוב בשפה אחרת, שאין זה אלא איסור המורכב משני איסורים דרבנן (דברי רבינו יואל הובאו על ידי בנו הראב"ה בס' שצ"א - ת"ז - תקמ"ט; באו"ח ח"ב סימן ע"ו וסימן פ"ד אות כ"ה; בהגהות מיימוניות הלכות תפילין פ"א הלכה י"ט; באגודה עירובין פ"ו סימן ס"ט; בלקט יושר ח"א עמוד 66).

כתיבה בכתב יד: יש לציין, כי חידושו של רבינו יואל אינו מתייחס לשפה הסינית או לכל שפה אחרת בלבד, אלא אף כתיבה בלשון הקודש בכתב יד אינה אסורה מן התורה לשיטתו, מפני שאינה אשורית (לקט יושר שם).

אולם גדולי האחרונים, מגן אברהם (סימן ש"מ ס"ק י') ובית שמואל (אהע"ז סימן קכ"ו ס"ק א') תמחו על חידוש זה, לאור העולה מדברי יתר הראשונים, שבכל כתב אסור לכתוב בשבת.

שאלת "הקצין ר' ישראל": מעניין לציין, כי בעל נודע ביהודה נשאל על ידי "הקצין ר' ישראל הניגסברג" היושב לעיתים עם 'שרים גדולים' ועליו לחתום על טפסים שונים, שיתיר לו להתקין חותמת עם כתב יד בשפה זרה, ונכרי יחתום בה לפי ציוויו (ש"ת, תניינא או"ח, סימן ל"ג). נודע ביהודה השיב לו, כי מעודו תמה מדוע האחרונים לא הקשו על שיטת רבינו יואל ממשנה מפורשת, הלא היא משנתנו, בה נאמר: "הכותב שתי אותיות... בכל לשון חייב" [ועיי"ש מש"כ ליישב וע"ע בביאור הלכה דלהלן]. בעל נודע ביהודה מסיק, כי הוא "יחיד בדעה זו ולא מצאנו לו חבר", ולקצין ר' ישראל הניגסברג השיב, כי אף אם כתיבה באורח זה אסורה מדרבנן בלבד, אין כל היתר להורות לנכרי לבצע עבורו פעולה אסורה מדרבנן, כי אם במקומות שבהם חכמים פירשו כי הדבר מותר.

הביאור הלכה (סימן ש"ו סעיף י"א ד"ה בכתב) כותב גם הוא כי דעה זו יחידה בראשונים, ואף הרמ"א שהביאה לעניין ציווי לנכרי לכתוב בשבת שטר רכישת דירה בארץ ישראל, לא הביאו אלא כדי להחמיר בקולא זו כשיטת רבינו יואל, ולא להורות הלכה כדבריו, שאין איסור מן התורה, אלא שאף בקולא זו, של הוראה לנכרי לכתוב שטר, אין להורות לנכרי לכתוב בלשון הקודש (ועיי"ש עוד בדבריו ביישוב משנתנו לדעת רבינו יואל, שלא כדברי הפמ"ג והנוב"ם).

"באוטובוס,
בדרך לעבודה.
תענוג!"

גם ר' יעקב, עו"ד
מבית שמש לא מוכן
לזותר על זה.

2 משניות ביום וכל היום
נראה אחרת.

כולם מצטרפים
מה איתך?

לקבלת ספרון חודשי ראשון חינם
מתקשרים ומאירים את הנשמה! *3764

לעילוי נשמת

מרת **רבקה הירש** ע"ה

ב"ר מנחם אריה ז"ל נלב"ע כ"ד בסיון תש"ס

תנצב"ה

הונצחה ע"י ידידינו בני המשפחה שיחיו

גומרים ש"ס ב-5 דקות ליום, זוכים בשפע גדול

זכורנו הלא ידוע...
הוא זה המצאנו את החוקים
הייחודיים

"... ובודאי בלימוד המשניות כלול כל התורה כולה"

מרון שר התורה הגר"ח קנייבסקי שליט"א
מרון ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א

להתנסות חינם התקשר עכשיו: *3764

בברכת
גדולי
ישראל

